

Slovenska inteligencija, pozor!

Nastopila je v naši notranji politiki kritična doba, a od Slovanov je zavisno, kakó se reši sedanja kriza. Slovanska inteligencija vodi slovanske narode; na njo pada in pade vsa velika odgovornost tudi ob tej krizi. Mi se bližamo obnovitvi pogodbe z Ogersko, in to dejstvo je takó važno, da je treba zbrati vse sile duha v namen, da bi slovanski zastopniki pogodili pravo. Tu pa slovanski naobraženci ne morejo valiti vse odgovornosti na slovanske zastopnike: ti niso nezmotljivi; če ne dobé navodil od ostale inteligencije, trdili bodo, da je ta inteligencija molčé soglašala ž njimi, torej ostaje ž njimi odgovorna za dobro in za slabo.

O politiki trdijo, da je umetnost; mi popravljamo to opredeljenje in povdarjamo, da elementi te umetnosti morajo biti jednaki znanstvenim elementom, specialno mehaničnim elementom, in da umetnik, ki računi s temi elementi, ne sme biti umetnik v smislu obče umetnosti, temveč tak, kakoršen mora biti vsak — tehnik! Tehnik računi z naravnimi silami in njih veličinami, politik mora takisto računati z mehaničnimi močmi, ki se predstavljajo v raznih skupinah naseljenja, naposled v strankah, v zastopnikih strank in v veličinah zastopnikov te ali one skupine in frakcije. Politika mora biti tehniška umetnost, torej zaresna, brez neopravičenega domišljevanja in neosnovanega zidanja.

Slovanski voditelji in zastopniki pa v prošlosti niso poštevali v politiki zakonov tehnike ali mehanizma raznovrstnih sil, in zato so tolikokrat zagazili. A tudi sedanjost kaže, da mnoge skupine slovanskih zastopnikov niso na višini potrebnega politiskega razuma, in opasnost je velika, da jo zabredejo tudi te vrste zastopnikov, in da slovanske negospodovalne narode potisnejo zopet na desetletja nazaj, na mesto da bi jim priborili potrebno in konečno nacionalno organizacijo, kakoršno po stvarni logiki zagotavlja sedanja tostranska ustava. Mi imamo razlogov dovolj, da na tem mestu opozarjamo se posebno slovensko inteligencijo, naj zaresno premišljuje sedanje politiško položenje ter z vsem naporom potem vpliva na slovenske novine, pol. društva, stranke in takó tudi na slovenske, zlasti državne poslance. Kedar koli bi prišlo do razpusta drž. zbora, naj ista slovenska inteligencija brez vsake prizanesljivosti izjavlja svoje misli in želje ter naj naposled primore, da pridejo v drž. zbor le taki poslanci, ki se zavežejo postopati v smislu določenega programa in iz položenja proizhajajoče taktike.

Kolikor bode možno, skušali bomo kazati na opasnosti in na mehanične sile, na katere ne sme pozabiti

noben slovenski zastopnik pri sedanjem položenju. Mi se ne bomo ozirali ne na desno ne na levo gledé na stranke v domovini; same bodo videle, koliko smo si blizo ali daleč. Osebné protekcije so na Slovenskem največje zlo; s temi protekcijami je treba gledé na zastopnike napraviti konec, ker drugače se zagrešimo hudó, hudó proti celoti slovenskega naroda.

Velika napaka je, da nekatere slovenske novine po razbitju koalicije priporočajo obnovljenje poprejšnjega „železnega obroča“ v državnem zboru, to je zvezo poljskih in čeških fevdalcev, Čehoslovanov in v konservativnem klubu nemških in slovanskih elementov. Tudi hrvatsko-slovenski klub, ki je bil za koalicije izstopil iz konservativnega Hohenwartovega kluba, je razglasil, da hoče stopiti zopet v najožje odnošaje s tem klubom, in načelnik grof Hohenwart je brzo odgovoril ter izrazil svojo radost nad tem, da je desetorica hrv. in slov. drž. poslancev pripravljena, pokoriti se ter skesano zopet kar najtesneje približati se klubu konservativcev. Hohenwartove besede tolmačijo v obče takó, kakor da se ima izbaciti nemška levica, pa zasnovati nova večina v zvezi s Poljaki, konservativci in še s kakimi drugimi življi.

Kaj hočemo reči nasproti takemu politikovanju specialno od slovenske strani? Na zares misleče slovenske politike, specialno na Mladočehe je morala izjava dra. Ferjančiča za približanje omenjene desetorice k Hohenwartovemu klubu napraviti vtis prave in gorke — zažalosti, ki so jo dali Slovenci za plačilo Mladočehom, ko so malo poprej glasovali za Celjsko postavko.

No takt se ne da učiti, če ga človek nima od narave, a beda je v tem, da desetorica hrvatsko-slovenskih drž. poslancev uže komaj čaka na trenotek, ko priteče v naročje Hohenwartovcem, in ko se ti združijo s Poljaki, da bi še s kakimi drugimi skupinami skrpali novo večino, v smislu prejšnjega „železnega obroča“.

Da je potreba odstraniti ali uničiti nemško združeno levico, to pripoznavajo celó vse nemške stranke, in vidijo vsi negospodovalni narodi v dosedanjem delovanju te stranke največjo nesrečo za-se in za državo. A poleg nemške levice mora se oslabiti tudi vpliv poljskega plemstva. To plemstvo je poleg nemške levice največ zakrivilo, da je še danes ustava neizvršena v svojem narodnostnem in jezikovnem členu. Ista poljska frakcija podpira sedanjo zunanjo politiko, sedanji dualizem in deželno avtonomijo. Poljska frakcija podpira protislovanski sistem. Ta frakcija, dasi, jednako nemški levici, nima opore v širših množicah narodovih, pomenja vendar formalno moč v parlamentu, mehanično silo, radi katere narodi ne morejo doseči izvršenja narodne enakopravnosti. In tudi ko bi poljsko

plemstvo privolilo v spravo vseh narodov, jednega bi izpustilo, in to je več nego 3 milijone galiških Rusov. Poljaki so bili, ki so porušili uže izvršeno nacionalno avtonomijo istih Malorusov, in oni so načelni nasprotniki vsake nacionalne organizacije. Dasi so deželni avtonomisti, so oni vendar zajedno nasprotniki izvršenja historijskih prav češkega, hrvatskega in se ve da tudi maloruskega naroda. Čehoslovani in Hrvatje bi torej uže po svojem historiskem programu ne mogli nikdar vezati se s Poljaki, torej tudi ne vstopati v Hohenwartov klub, ki hoče i nadalje združeno postopati s Poljaki. Ko so v „železnem obroču“ Staročehi podpirali protislovanski sistem v smislu drobtinčarjev, videli so, da celó Dunajske punktacije so se načrtale zunaj parlamenta, in da pri vsej podpori sistema niso mogli doseči od Taafeja niti notranjega češkega jezika. Poljaki so bili, ki so dovolili jedino nemški pa madjarski napis na bankovcih in kovanih denarjih. Poljaki bodo dalje tisti, ki bodo tudi ob ponovitvi pogodbe z Ogersko zopet največi zagovorniki duvalizma. Ali to ni dovolj? Kateri Slovan more priporočati zvezo s Poljaki, da bi sestavili večino in takó vzdrževali še nadalje neizpremenjen protislovanski sistem, ki je jeden in isti v zunanji in notranji politiki? Poljaki pomenjajo po takem v umetnosti politike veliko mehanično silo, s katero je treba računiti, in račun kaže v prošlosti in sedanjosti, da ta sila se mora oslabiti poprej, nego je možno poštrevati, da bi slovanski negospodovalni narodi pomagali sestavljati kako parlamentarno večino. Ako je bil posl. M. Vošnjak v drž. zboru toliko navdušen za sestavo nove večine v drž. zboru, naj bi pomislil, da Poljaki bi nikdar ne glasovali za Celjsko postavko, ko bi odločevali z nemško levico, in da bi isti Poljaki nikdar ne privolili za analogno postavko pri kakem poljskem gimnaziju na korist maloruski učenci se mladini. V zvezi s Poljaki je možno dosežati po največi drobtine, kakoršne so konečno pokopale še celó Staročehe, in zveza s Poljaki bi po največi nanesla, da bi se ob določevanju vsake drobtine ponavljali skandali, kakoršni so se nasproti vsej Evropi vršili zastran Celjskega vprašanja. Avstrijski narodi pa imajo podeljeno ustavo, da se jim popolnoma izvrši narodna enakopravnost, in da bi se jim ne bilo treba z nova boriti za vsako drobtinico.

V zvezi s Poljaki ni možno izpremeniti sistema, ni možno izvršenje narodne enakopravnosti za vse narode, ni možno pravilno pobijanje duvalizma kot glavne zapreke izvršenja historijskih državnih prav, da ne ponavljamo še drugih nemožnostij.

Kaj je torej storiti? Dr. Herold je ondan povdarjal, da pregreha bi bila, iskati večino, radi večine. Ako torej zastopniki slovanskih narodov ne vidijo možnosti za večino, ki bi bila sposobna izvršiti narodno enakopravnost za vse narode, torej izrecno tudi za Maloruse, in sposobna, delovati na izpremembo sistema, specijalno tudi duvalizma: potem tira pač stvarna logika do postulata, da isti slovanski zastopniki ne iščejo nikake *take* večine, naj se potem stvari sučejo, kakor morejo. Slovanskih zastopnikov dolžnost je kazati na vzroke svojega postopanja, torej naštevati razloge, ki jim ne dopuščajo sestavljati večine ne v zvezi z nemško levico, ne v zvezi s Poljaki pri sedanjem številu njih zastopnikov.

Ako je sistemu do tega, da ne bode ponavljal pogodbe z Madjari brez soudeležbe slovanskih narodov, vedel si bode tudi pomagati. To pomoč so mu pri zadnji ponovitvi pogodbe dali slovanski zastopniki sami od sebe: bili so v „železnem obroču“ in pritrjevali so v soglasju

z nemško levico in poljsko frakcijo. Na zunaj pa so mogli trditi, da duvalizem se vzdržuje pri soglašanju Nemcev, Italijanov, Poljakov, Čehov, Hrvatov, Slovencev, v obče vseh tostranskih Slovanov.

Ako ti Slovani razodenejo do časa, da jih ni volja, pri sedanjih parlamentarnih skupinah stopiti v kako večino, najdejo kako drugo pomoč, ki more Slovanom biti na korist. Sistem, ki uporablja Poljake, vé dobro, kje je slabost poljske frakcije, in samo namigljaj bil bi dovolj, da bi Poljake napravil poslušne na tisto stran, za katero bi ravno šlo. Ko bi vlada razpustila drž. zbor ter razkrila poljskemu plemstvu, da je treba dati gališkim Rusom več ali razmerno število mandatov, bi isto plemstvo namigljaj razumelo, in uže samo s tem bi se veličine parlamentarnih skupin znatno izpremenile, nasproti katerim bi mogli slovanski zastopniki, sosebno tudi Čehoslovani poštrevati sestavo kake večine, v kateri bi mogli sodelovati tudi oni.

Mi te eventualnosti ne poštrevamo, če tudi ni fantastična, pač pa je delikatna, in zato računimo rajši z drugo eventualnostjo, vsled katere se predloži nova volilna reforma še sedanjemu drž. zboru ali pa se po razpuščenju tega zbora izvoli nova zbornica poslancev na podstavi posebne volilne reforme, katera se potem predloži novi zbornici v potrjenje.

Na novo volilno reformo v takem smilu je gledé na razne okoliščnosti treba še posebe računati. Potem bi v drž. zboru lahko takoj predlagali načrt o izvršenju narodne enakopravnosti za vse narode. Sprejetje takega načrta bi postavili slovanski zastopniki kot uslovje, da bodo tudi oni pozitivno delovali na primerno ponovitev pogodbe z Ogersko.

Ko bi pa videla vlada, da more slovanske zastopnike dobiti v večino, sestavljeno približno takó, kakoršen je bil „železni obroč“, potem se ve da ne pride ne do voljne volilne reforme, še manj pa do prave izvršitve narodne enakopravnosti, in večina v zvezi s Poljaki bi lepo in nelepo delila nadalje drobtinice, pri teh bi se ponavljali klici o „slavische Hochfluth“ itd., in posl. Miha Vošnjak in somišljeniki bi bili zopet v svojem eldoradu, ko bi od obroka do obroka priborili zopet kako postavko, tudi ko bi se ne dostajala ravno Celjskih vspešnic. Zopet bi slepili vsako leto svoje volilce in narod v celoti, in ta bi ostal i nadalje brez narodne organizacije. Ker pa časa v obče in časa miru posebe niso vzeli še v zakup ne g. M. Vošnjak in Robič, ne dr. Ferjančič in kan. Klun, je jako verjetno, da bi isti čas obračunal tudi s temi poslanci, in kar bi bilo najtužniše, tudi s slovenskim narodom. Čas za velike točke bi se zapravljal, in drobtinice bi slovenskega naroda ne rešile; bil bi zrel za to, za kar so ga pripravljali drobtinčarji, a odgovornost bi, kakor rečeno, padala tudi na skupno slovensko inteligencijo, ker bi v takem slučaju dopuščala kratkovidno postopanje slovenskih zastopnikov.

Slovenska inteligencija vidi, da gre za to, ali naj se izpremeni ali naj ostane še nadalje protislovanski sistem; ta sistem so doslej poleg nemških levičarjev vzdrževali Poljaki; četudi ne pridejo več levičarji v parlamentarno večino, ni to dovolj, ker protislovanski sistem se more v cislitavski polovini vzdrževati tudi s pomočjo Poljakov pri sedanjem številu njih poslancev. Iz tega sledi neizogibna potreba, da se mora zmanjšati število poljske frakcije, ali pa se morajo v obče veličine sedanjih parlamentarnih skupin izpremeniti.

Silo za tako izpremembo pripoznajo najprej, ako se

slovanski zastopniki odločno izrečejo proti temu, da bi vstopili v večino tudi samo v zvezi s Poljaki. To silo bi poštevali v obče, a še posebej gledé na bližnjo potrebo pogajanja z Madjari.

Po takem imamo bodoči mehanizem jasno pred očmi: ta mehanizem se izpremeni ali pa ne izpremeni; če ostane po starem, krive bodo slovanske skupine, bodisi da stopijo nekatere v celoti, nekatere razcepljene v večino, v kateri bodo odločevali Poljaki. Važno je, da tudi samo oddelki slovanskih zastopnikov, ki bi stopili v večino v zvezi s Poljaki, bi mogli zakriviti pridržanje dosedanjega sistema.

Slovenska inteligenca vidi, da v sedanji dobi se ni šaliti, da gre za pomirjenje narodov ali pa za nadaljnje brezuspešno bojevanje. Mladočehi bodo vstrajali v opoziciji, ker se nočejo opeči v zvezi s Poljaki, kakor so se bili opekli Staročehi v „železnem obroču“. Mladočehi postopajo pravilno vsaj proti sistemu in le obžalujejo, da je pri večini drugih slovanskih zastopnikov fraza o skupnem postopanju beseda — brez dejanja.

Mladočehi bi bili uže za češki in za ostale slovanske narode dognali jo do izpremembe sistema, ako bi bile ostale skupine slovanskih zastopnikov postopale pravilne. Sedaj, v pogledu na pogodbo z Ogersko, je pa opozicija povečanega pomena, in tisti, ki uže sedaj vidijo največjo politiško modrost v novem „železnem obroču“, razkrivajo, da niso nikdar umeli protislovanskega sistema, in to je nesreča za vse negospodovalne slovanske narode.

Slovenski inteligenca priporočamo, naj si do časa ogleda stvari, kakoršne so, naj brezobzirno kritikuje krive poti in naj skuša vplivati, da bodo razna slovanska pol. društva in publicistika poučevala narod o sedanji krizi. Se-le takó bodo mogli volilci presojati nazore sedanjih zastopnikov in novih kandidatov. Iskreno želimo, da bi slovanski narod ob novih državnozbornih volitvah izvolil poslance, ki bi mu v skupnosti bili v večjo čast, nego je bilo postopanje nekaterih sedanjih drž. poslancev. Da pa bode bolje, trudi se, napiraj se uže sedaj z vso zaresnostjo, slovanska inteligenca! Mi apelujemo na skupno inteligenco, da si vemo, da velik del svečenstva je v protislovanskem taboru. Toliko hvaležni pa bode narod naposled tistim svečnikom, ki bodo kljubu stanovskim težavam složno postopali s posvetno inteligenco, da pridejo skupno do ugodnih in srečnih nazorov, kakor jih zahteva sedanje položanje. Slovenski naobraženci! Ni bilo uže davno pomenljive krize, nego je sedanja, stremimo, da se ista kriza reši povoljno državi in negospodovalnim narodom na prosep!

Slovansko stremjenje v sloven. narodu.

Zavest, da smo Slovenci panoga velikega slovanskega plemena, ter izpoznavanje sorodnih rodov, njih teženj, njih prosvete, je v slovenskem narodu le premalo razširjena. Vso našo izobrazbo prošinja tuji duh, ona je skoro povsem plod zapadne, v prvi vrsti nemške prosvete. Nemščina nadvladovala je tudi toliko časa vse naše življenje, da se nikakor ne moremo čuditi nje velikemu vplivu. Ali sedaj, ko v naši domovini dosega slovenščina svojo veljavo, ko se narodostno čuvstvo razvija čim dalje bolj, delovati moramo na to, da se širi tudi bolj in bolj slovanska vzajemnost. Hvaležni priznajmo, kaj smo tujcu dolžni, učimo se še nadalje njegovega jezika, izpoznavajmo še nadalje

njegove razmere, — vendar ne uživimo se več povsem v njegovo čud in mišljenje. Nемец ceni francoski jezik in njegovo književnost, a nikdar ne pozabi germanskega rodu; cenimo tudi mi Nemca in njegovo prosveto, a ostanimo vedno le — Slovani.

Naše šole nikakor ne zadoščajo našim narodnostnim težnjam, ker niti slovenščini ne dovoljujejo primernih učnih ur; a za slovanske jezike, za slovansko književnost, zgodovino, narodopisje nima slovenski dijak nobene prilike v učenju. Dolžni smo torej povdarjati potrebo primerne preosnove šolskega črteža ter sprejetja omenjenih predmetov vsaj v „prosti“ pouk na srednjih šolah.

Naše časopisje bavi se sicer kolikor toliko s slovanskimi stvarmi, vendar v obče premalo. A tudi prelehkoverno zajema iz virov, Slovanom sovražnih, ter tako mnogokrat namesto zblizanja doseže odtujenje.

Naše ženstvo je, s par častnimi izjemami, v narodnostnem pogledu preveč indiferentno, čemur je največ kriva povsem tuja vzgoja. Buditi moramo torej pred vsem ženstvo, ker si z njim pridobimo jako velik in pomemben faktor v narodni vzgoji.

Treba pa je tudi delovati na širje sloje, na izomikance in prostake. Kako bi vsaj deloma to storili?

„Matica Slovenska“ skrbeti bi morala za izdavanje primernih knjig. Treba nam pred vsem književne zgodovine vseh slovanskih rodov, treba zemljepisnih in zgodovinskih knjig. Posnema naj v tem „Matico Hrvatsko“. To bode tudi društvu samemu v največjo korist, ker bi se izvestno podvojilo in potrojilo število njegovih članov. Naša bralna društva, čitalnice itd. prirejajo razne veselice. Gotovo bi bilo primerno, da se vsprejme v program vselej kratko, a jedrnato obče zanimivo predavanje o kakem vprašanju omenjene stvarine.

Naše časopisje naj še bolj in še skrbneje nego doslej obrača svojo pozornost na slovanske stvari.

Osnujejo naj se, zlasti v malih krajih in v zimskem času, ko se shajajo večinoma redno isti znanci v gostilnah, omizja, ki bi s skupnim razmotranjem teh stvari in morda učenjem kakega slovanskega jezika dobro in koristno čas uporabila. Isto storé naj velikošolci na Dunaju in v Gradcu, ki vendar precej časa potratijo v kavarnah, to bi jim bilo gotovo bolj na hasek. Razun tega imajo oni priliko občevati z dijaki raznih narodnostij, izpoznavati njih narodnostne razmere in vaditi se v raznih slovanskih narečjih.

Izpoznavajmo se, šele potem se bomo prav cenili in ljubili. Prazno kričanje ne koristi, pač pa škoduje; le delovanje je uspešno. Med slovenskimi listi stavil si je „Slovanski Svet“ nalogo, buditi slovansko zavest, netiti slovansko vzajemnost. Ali ni žalostno, ali ni sramotno, da prav temu listu otežujejo in zavirajo delovanje, da ga celó proganjajo iz čitalnic, da zabranjujejo torej njegovo čitanje! Ako ima kake krive nazore, — prosto je vsakemu, da jih zavrne; ako ima pravo — zakaj ga bi radi uničili? Kdor je torej uverjen o istinitosti in potrebi povdarjanega slovanskega stremjenja, naj širi „Slovanski Svet“ in s tem njegove nazore med slovenskim narodom, zlasti med razumnostjo; on naj ga podpira s spisi in sporočili; ako treba, naj tudi v dostojni obliki protivi se temu ali onemu njegovim nazorom, (g. urednik sprejme gotovo rad v svoj list sam take spise, ako služijo v to, da se razjasnijo pojmi), s tem utrdi in poveča se list, množili se bodo njegovi pristaši. Nikdor naj se ne odtegne narodnemu delu, jeden na tem, drugi na drugem

polju, kjer se čuti zmožnega, deluj in deluj neprestano, kajti v narodnem delu treba je, da zastavi vsak svoje moči, nikdor ne stori preveč, a nikdor naj tudi ne bo tako skromen, da bi mislil, moje delo ne velja, ker bi bilo premalo.

„Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti“. Narodni ponos torej — ponos, a ne oholost ali bahatost — nam je potreben. Ponosni smo na Slovanstvo pa še le potem, kedar je prav poznamo in cenimo; kedar nam je znano vse, kar je lepega in vzvišenega v njegovi prosveti, v književnosti in umetnosti. Potem tujca, ki se nam posmehuje, poučimo o krivičnosti in napačnosti njegovega mišljenja; potem ga tudi spreobrnemo v njegovih nazorih. In to želel bi tudi, da nikdor ne molči, ako se nasprotuje slovanstvu, temveč da stvarno in mirno, a odločno dokaže, kolika krivičnost in napačnost je v tem. Nasprotstva ne izvirajo toliko iz zle volje, kakor iz nevednosti, ker se posamičnim hujšakcem posreči, da tudi trezno in pravično misleče preslepé s tem, da jim sporočajo povsem napačne ali pa zvičajne podatke in dogodke.

Bodimo torej zvesti slovenskemu narodu in slovanškemu rodu, ter delujmo njemu v čast in korist. *Alfa.*

Epigram.

Есть подлещы, которыхъ бьютъ,
Которымъ въ рожу всё плюютъ;
Но, униженные они
Въ тиши свои скрываютъ дни.
А ты ослѣваешь, ты и бьешь,
Но всё хранишь свой гордый видъ.

Лермонтовъ.

Рожа, gobec (psovka); glupaa roža, ein dummes Gesicht. Онъ ему плюнулъ въ рожу, in's Maul gespuet. — Плевать, плюю, я плевалъ; плюнуть, я плюну, ich werde spucken. Плевотъ, род. плевка, плунек. Плевотъ, -ая, -ое, ki ni vreden, da bi se pljunilo vanj; плевотный человекъ, gnjusni po vnanjosti človek. — Битый, biti, geschlagen. Запомни: бить in быть „schlagen“ in „sein“; забытый не „verschlagen“, no: замучен, o katerem nihče ne skrbi, kogar nihče ne ljubi; забытый — pozabljeni. — Гордый, stolz; гордость, ponos; по руско поносъ = Diarrhœe; гордость ni paraka, надменность (napüh) pa je greh. Гордый род. едѣ, ponosni človek; горделивый величаво = ponosni. Хранить, сохранять, хранити; поногласно хоронить = pokoravati; похороны (ž. sp.) pogreb, tudi pogrebenie.

X-кѣ.

Gospodar pa hlapec.

Povest L. N. Tolstega, prevel M. Hostnik.

IX. (Konec.)

Tako je proležal Vasilij Andrejič jedno uro in dve in tri, no on ni videl, kako je šel čas. Iz začetka rojili so mu v glavi vtisi o meteli, ojnica in konju pod dogo, tresočih se pred očmi, in vspominal se je o Nikiti, ležečem pod njim; potem so se začeli primešavati spomini o prazniku, o ženi, o stanovem pristavu, o svečnem kovčegu in zopet o Nikiti, ležečem pod tem kovčegom; potem začeli so se mu predstavljati muziki, prodajoči in kupujoči, in bele stene, in hiše pod železno streho, pod katero leži Nikita; potem se je vse to zmešalo, jedno je všlo v drugo, in kakor barve mavrice, zjedinjajoče se v jedno belo barvo, sešli so se vsi razni vtisi v jeden nič — in zaspal je. Spal je dolgo, bez sanj, no pred zarjo

javile so se zopet sanje. Zdelo se mu je, da stoji poleg svečnega kovčega, in Tihonova baba terja od njega 5 kopejčno svečo k prazniku, in on hoče vzeti svečo in dati jej, no roke se ne vzdigujejo, nego so stisnene v žepih. Hoče iti krog kovčega, pa noge se ne premijejo, in kaloše*) nove, čiščene, prirasle so k tlem, in jih ne vzdigneš niti ne izvlečeš nog iz njih. In nakrat se dela svečni kovčeg ne svečnim kovčegom, no postelj, in Vasilij Andrejič vidi sebe ležečim na trebuhu na svečnem kovčegu, t. j. na svojej postelji, v svojej hiši. In leži on na postelji in ne more vstati, a vstati mu je treba, zato ker takoj pride ponj Ivan Matvejič — stanovój, in z Ivanom Matvejičem je treba iti trgovat les, ali pa popraviti šlejo na Muhortem. In sprašuje on ženo: „Mikolavna**), ali ga ni bilo? — Ne, govori ona, ni ga bilo. In sliši, kako se je nekdo pripeljal pred vežo. Bržkone on. Ne, mimo. — „Mikolavna, a Mikolavna, kaj ga zmerom še ni?“ — „Ni ga“. In on leži na postelji in vedno še ne more vstati in vedno čaka, in to čakanje je grozno in radostno zajedno. In nakrat se radost zvršuje: prihaja oni, kogar čaka. Prišel je in ga kliče, in ta, oni, ki ga kliče, ta je ravno tisti, ki ga je poklical in velel leči na Nikito. In Vasilij Andrejič se raduje, da je ta nekdo prišel ponj. „Grem!“ kriči on radostno, in ta krik ga budi. In zbudil se je, no zbudil se je čisto drugačnim, nego je zaspal. Hoče vstati, pa ne more; hoče stegniti roko, ne more, nogo — tudi ne more. Hoče obrniti glavo — tudi tega ne more. In on se čudi, no čisto nič ga tudi to ne ogorčuje. On ve, da je to smrt, in čisto nič ga tudi ne ogorčuje to. In spominja se, da pod njim leži Nikita, in da se je ta segrel, in da je živ, in zdi se mu, da je on — Nikita, Nikita pa on, in da njegovo življenje ni v njem samem, nego v Nikiti. On naprega sluh in sliši dihanje, celo slabo smrčanje Nikite. „Nikita je živ, torej sem tudi jaz živ“, govori si on s toržestvom.

In spomnil je denarje, štacuno, hišo, pokupke, prodaje in milijone Mironovih; težko mu je razumeti, zakaj se je ta človek, ki so ga zvali Vasilija Brehunova, pečal z vsem tem, s čimur se je pečal. „Kaj neki, saj ni vedel, kaj je potrebno“, misli on glede Vasilija Andrejiča. „Nisem vedel, tako sedaj vem. Sedaj uže nezmotno. Sedaj vem“. In zopet sliši zov onega, ki ga je uže klical. „Grem! grem!“ govori radostno, umiljeno vse njega bitje. In on čuti, da je svoboden, in da ga uže nič ne drži več.

In ničesar več ni videl in ne slišal in ne čustvoval na tem svetu Vasilij Andrejič.

Okolo je vedno jednako razsajalo. Ravno tisti snežni vrtinči so se krutili, zasipali kožuh mrtvega Vasilija Andrejiča in Muhortega, ki se je ves tresel, in sani, ki so bile komaj še vidne, in ležečega na dnu sanij pod uže mrtvim gospodarjem segrevšega se Nikito.

X.

Pred jutrom se je zbudil Nikita. Razbudil ga je mraz, ki je zopet začel pretresati mu hrbet. Sanjalo se mu je, da se pelje iz mlina z vozom gospodarjeve moke, in da ko se pelje čez potok, je krenil mimo mosta in voz je obtičal. In vidi on, da je podlezel pod voz in da ga vzdiguje in nateguje hrbet. No čudna stvar! Voz se ne dviga in se mu je prijel hrbta, in on ne more niti

*) Kaloša — Überschuh, iz kavčuka ali usnja. Francosko „caloche“ je lesena coklja, kakor jih nosijo Lahi. Ruska kaloša pa je to, kar Francozi imenujo „les kaoutchouks“.

**) Namesto: Nikolajevna.

vzdigniti voza niti ujeti izpod njega. Vso pojasnico mu je razdavilo. Pa kako je mrzel. Treba je izlezti. „Nu dovolj“, pravi nekomu onemu, ki mu tišči hrbet vozom. „Zmetavaj vreče!“ No voz je vedno hladnejši in hladnejši, davi ga, in nakrat trka nekaj posebnega, in on se je popolnoma zbudil in vspomnil vse. Hladni voz, to je mrtvi, zmrzši gospodar, ki leži na njem. A trčil je Muhorti, ki je brenil dvakrat s kopitom ob sani.

— Andrejič, ej, Andrejič! kliče previdno, uže sluteč istino, — Nikita gospodarja, in naprožuje hrbet.

No Andrejič se ne oglasi, in trebuh in noge, vse je trdo in hladno in težko kakor kamen.

„Skončal se je, bržkone. Carstvo nebesno!“ misli Nikita. On povrača glavo, prokopavši pred seboj z roko sneg in odkriva oči. Svetlo je; ravno tako žvižga veter v ojnica, in ravno tako siplje se sneg, samo ta razlika je, da uže ne bije ob sani, no bezzvočno zasiplje sani in konja vedno više in više, in ni dvigjenje ni dihanje konja se ne sliši več. „Zmrznil je menda tudi on“, misli Nikita glede Muhortega. In zares, ono brcanje kopit ob sani, katero je razbudilo Nikito, bilo je predsmrtni napor Muhortega, ki je ohladel uže popolnoma, vzdržati se na nogah.

„Gospod, Batjuška, menda tudi mene kličeš“, govoril si je Nikita. — Tvoja sveta volja. No strašno je. Nu, sicer pa dveh smrtij ne bode, od jedne pa vsejedno ne ubežiš. Samo da bi brže . . .“ In on zopet skriva roko, zamiži in se pozabi, popolnoma uverjen, da sedaj uže gotovo in popolnoma umira.

Uže ob času obeda na drugi dan so mužiki z lopatami odkopali Vasilija Andrejiča in Nikito v 30 sežnjih od ceste in v pol vrste od vasi.

Snega je nanoslo više, čim so bile sani, no ojnice in robec na njih so se videli še. Muhorti do trebuha v snegu, z zbivšo se šlejo in plahto, stal je ves bel, in mrtva glava je bila pritisnena k zakostenelemu goltancu, od nosnic so visele ledene sveče, na očeh ivje in nekako zmrzle solze. Shujšal je v jedno noč tako, da so na njem ostale same kosti in koža. Vasilij Andrejič je okostenel kakor mražena tuša, in kakor so mu bile noge razstavljene, tako so razkoračenega zvalili z Nikite. Jastrebove, debele oči so mu zmrznile in odprta usta, pod podstriženimi brkami, bila so nabita snegom. Nikita pa je bil živ, dasi ves omražen. Ko so Nikito razbudili, bil je uverjen, da sedaj je uže umrl, in da se to, kar se sedaj dela nad njim, dela uže ne na tem, nego na onem svetu. No ko je zaslišal kričeče mužike, ki so ga odkopavali in valili z njega zakostenelega Vasilija Andrejiča, čutil se je z začetka, da na onem svetu mužiki vpijejo ravno tako, in da je telo ravno tako; no ko je razumel, da je on še tukaj, na tem svetu, ga je to prej ogorčilo, nego obradovalo, posebno ko je počutil, da so mu prsti na obeh nogah odmraženi.

Proležal je Nikita v bolnici dva meseca. Tri prste so mu odrezali, drugi so se zacelili, tako, da je mogel delati, in živel je še dvajset let, naprvo kot hlapec, potem, na starost, kot čuvaj. Umrl je še le letos, kakor je želel, doma, pod svetniki*) in z zažgano voščeno svečo v rokah. Pred smrtjo je prosil odpuščenja svojo staro in njej je odpustil za sodarja; poslovil se je tudi s sinom in z vnuki, in umrl je, istino raduje se, da osvobodi s svojo smrtjo sina in sinaho od bremena lišnjega (bezpotrebnega) kruha in da sam uže, kakor se gre,

*) To je v ogli, kjer so sv. podobe.

prejde iz tega uže zoprnega mu življenja v ono drugo življenje, katero mu je z vsakim letom in z vsako uro postajalo bolj razumljivo in vabljivo. Ali mu je tam boljše ali slabše, kjer se je, po tem sedanjem življenju zbudil? ali se je razočaroval, ali pa je našel tam ravno tisto, česar je pričakoval? — to mi vsi skoro zvemo.

„Хозяинъ и работникъ“ je nova povest gr. L. N. Tolstega. Tu se opisuje ruska priroda in ljudje: pisatelj predstavlja pa tudi samega sebe. On se bori z evropsko prosveto, ali je ne zmaga. Na kraju povesti umira kmet Nikita „pod svetimi podobami in z gorečo svečo v rokah“. Seveda se je izpovedal in obhajal. Umira rad, ker prehaja iz dosadnega življenja tje, kamor si je od leta do leta želel vse bolje, prihaja k Hristu, Zveličarju svojemu. Pisatelj res dobro vidi v dušo verujočega človeka, kako si želi od todi k večni sreči. V lastni duši pa tega svetlotoplega ognja pisatelj nima, kakor priznaje: mi vsi pridemo, pravi, tje, kamor je šel Nikita, in našim sumnjam bode konec. Tu pa sumnjamo in ne umejemo živeti, kakor živé razni prostodušno verujoči Nikite. Nikita je verno služil svojemu gospodarju, a smrti se ni bal nikdar: vedel je, da je nad njim drug gospodar, ki mu plača po zaslugi. A življenje ni bilo sladko, marveč polno muk in skrbij. Takih Nikit ima vsako rusko selo, in to je velika tolažba ruskemu narodu in ruske cerkvi.

Nikitin gospodar je V. A. Brechunov, oderuh. Tudi on je kmet, ki se je pa zapisal med trgovce druge gilde. Opisan je prekrasno po zunanjosti in tudi notranjosti, in sicer, kako je postal oderuh. Globoko v duši pa tli temu človeku še iskra brezsebične ljubezni. Kritika posebno hvali obliko te povesti, za to, ker misli in želje vidimo v dejanju. Povest je postrojena jako preprosto, pa vendar deluje nenavadno silno: vidimo, da jo je pisatelj pisal iz umetniške duše. Strast za dobičkom prevzela je vso dušo Brechunova, ona duši boljše čustvo. Nikita ljubi ljudi, živali, prirodo same po sebi, njegov gospodar pa le, kolikor so mu koristen predmet. Ta misli, da sme tudi slepariti in ljudi odirati, da se le bogati. Vspeh, to mu je radost življenja. On veruje v Boga, ali ta vera je le suho obredna.

Gospodar, Vasilij Andrejevič veruje, ali njegova vera je res le obredna, če tudi se skriva v njej zrnice prave vere in ljubezni. On hodi v cerkev, daje nekaj milostinje, boji se Boga in njegove sodbe. Razumnik pa se navadno ne briga za tak strah božji. Nekako čudno pa čitamo, da Vasilij sumnja ravno, ko je v smrtni nevarnosti. Verojetno bi pač bilo, da je tu goreče molil in se mu omehčilo trdo srce za dobra dela, ki jih vrši po tem.

V smrtnem strahu moli, iskreno moli Vasilij Andrejič: molitev ga bodri, razsvetljuje um in blaži dušo, da zmrzujočega Nikito spasma, a umre sam od mraza. Ljubezen mu je bila prešinila dušo in ga vposobila za tako veliko žrtev. Predsmrtno njegove misli so globoko resnične, če tudi jih je pač vzel pisatelj iz svoje duše. Da, ljubezen do bližnjega in žrtve zanj, to je oni sveti ogenj, ki gori v srcih ruskega ljudi, v njem je globoki smisel te povesti. Čitatelji gotovo sami čutijo in vidijo to razliko, katero se odlikuje večina ruskih povestij od zapadno-evropskih: one segajo globoko v človeško življenje, dušo in srce, iščejo vedno — tudi v dušah zločincev in pokvarjencev božjo iskro prave človečnosti. C.

DOPISI.

Iz Istre, 16. julija.

Riedko kad Vam se koji oglasi, g. uredniče, iz naše mile Istre, kao da u njoj cvatu najugodnije ruže, ili da patnik, naime Slavjan, uživa narodnu zadovoljstino u ovoj pokrajini. Istina je, da zadovoljiti u svemu svakomu pojedinomu teško je, da narečem nemoguće, al ovo se ne traži, već se traži ono, što je za obću korist i razvitak materijalnog i moralnog napredka.

Državni temeljni zakon, koji postoji u Austriji za narod, je pravedan, kad bi se po njem djelilo narodu, ali tako uvijek ne biva za Slavjane. Ovi u jezikovnom polju pogledom na javne urede i škole reć bi, kao da su izključeni.

U krvi i novcu svi smo podložni, a u nauku i napredku nas se zaostavlja. Da pitamo, što je tomu uzrok

na više načina bi se odgovorilo, ali med ostalim ima se pripoznati, da je naš zapušteni narod imao do nedavno slabe vodje, dapače one, koji su nastojali moralnu i materijalnu propast njegovu, dok nije Bog providio osvnutje „Naše Sloge“ i velezaslužnog d.ra D. Vitezića, kao prvog zagovaratelja Slavena na carevinskom vieću za Istru. Pomoću ovih, zaspani narod je progledao i budi se od sna većma dapače, što ga dušmanin više tlači, postaje jači. Narod nije postigao još ono, čim se drugi narodi diče u školi i uredih, ali uztrajna sloga naroda i slavjanskih zastupnika i Božja pomoć izvjestiti će zaniekano. Vrli naši zastupnici koji u Poreču toli u Beču svojim djelovanjem simpatiziraju slavjanski narod, dapače i nepristrane Italijane. Tako napried! Na temelju zakona Slavjani u Istri imaju tražiti hrvatsku gimnaziju u Pazinu, jednakopravnost u uredih i školah i hrvatske pečate na c. k. poštah. Sve ove javne potreboče, koje još neuživamo, prosimo odavna, za koje ne odustajemo, dok nebudemo uslišani. Ovoliko po mjenju većine za one, koji nas nete priznati.

Istranin.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

„Slovanski Svet“ ima v tej (29.) št. zopet prilogo 4 stranij. V tej št. je priobčen konec prevoda najnovije povesti Tolstega: „Gospodar pa hlapec“. Pridejana je zajedno kratka stvarna kritika povesti. Priporočamo čitateljem, naj povest čitajo zopet in zopet, ker, kakor pravi naš kritik, vidijo v njej prirodu ruske zemlje in ruskega človeka.

Povest „Gospodar pa hlapec“ smo dali v nekoliko izvodih posebe ponatisniti. Ko bodo zvezki prirejeni za razpošiljanje, naznanimo ceno izvodu. Cena bude razmerno nizka, ker želimo, da bi rodoljubi toliko laže razširili to krasno berilo med narodom slovenskim.

Slov. šola družbe sv. Cirila in Metoda pri sv. Jakobu v Trstu je zaključila 14. t. m. svoje leto s krasno veselicom, pri kateri je predsednik možki podružnici prof. M. Mandić obdaril najvrlejše učence. To šolo so obiskovali 304 otroci, otroške vrtce pri sv. Jakobu, na Belvederju, na Greti in v Rojanu pa 200 otrók. Poučevali so na peterorazrednici pri sv. Jakobu voditelj Kamuščič, učiteljci Delkinova in A. Reichmanova ter učitelja M. Pretnar pa A. Godina. Šola sta nadzorovala okr. šolski nadzornik Iv. Dolinar in družbin nadzornik, prof. dr. K. Glaser. Šola pri sv. Jakobu kaže dobre vspehe, in je treba le želeči, da bi se mogla razširiti; kajti mnogo otrók gre v laške šole, ker ne dobé tu prostora.

Franc grof Coronini, ki je prišel radi Celjske postavke s svojim klubom v navskrižje, se je menda izrazil, da odloži svoj mandat sedaj, ob koncu državnozbornega zasedanja. Na to pa bode menda takoj pozvan v gospodsko zbornico. Če se to zgodi, postré se še bolj dosedanja nasprotstva v dež. zboru goriškem, kjer je treba naposled odločiti se, da pride do reda v smislu narodne jednakopravnosti.

Celje. Občine Celjskega pol. okraja pošiljajo konservativnemu, poljskemu in mladočeškemu klubu adrese, z izraženjem zahvale, da so glasovali za Celjsko postavko. Nemške občine po Štorskem in drugod pa kažejo na razne načine svojo nevoljo, da se je dobila večina za to postavko. Svečeniku, štorskemu Nemcu, ki se je potegnil za Celje, niso dovolili v jedni občini, da bi se opravičil. Župan je rekel, da naj gre med Slovence!

Kranjsko. Dne 13. t. m. je bil v Ljubljani občni zbor „Glasbene Matice“. O delovanju društva je poročal tajnik dr. Foerster. On in prof. Hubad sta pojasnila, da pesmarica, ki jo hoče izdati družba sv. Mohorja, bode velikega kulturnega pomena, ker pridejo najbolj priljubljene skladbe slovenske med širši narod. Blagajnik Petrovčič je poročal o denarnem stanju. Dohodkov je bilo 9460'65 v gotovini in 4226'85 v vrednostnih papirjih in 100 frankov. Stroškov pa isto toliko. Proračun se je sestavil samo za šolo; če ostanejo vse dosedanje podpore, bode nekoliko sto nedostataka, ki ga bode dolžno društvo pokriti iz svojih dohodkov. O loteriji je poročal g. Trdina, dr. Foerster pa je čital g. svetnika Vencajza obširno poročilo o društveni šoli in o zgradbi nove društvene hiše, ki se je morala odgoditi radi regulacije mesta. Takisto se odloži za 1 leto efektna loterija. Predsednikom je bil vzklikom zopet voljen g. Fr. Ravnikar. Njemu, g. svetniku Vencajzu, dr. Foersterju, Petroviču in koncertnemu vodji prof. Hubadu je zbor izrekel zahvalo in priznanje. V odbor so bili voljeni gg.: dr. Vl. Foerster, Iv. Hrast, dr. M. Hudnik, Iv. Krulec, A. Petrovčič, R. Perušič, A. Razingher, Rohrmann, Iv. Sbrizaj, Fr. Trdina, Ig. Valentinčič, Vencajz in dr. Volčič. Po pravilih so člani odbora tudi gg. Er. Gerbič, kot š. vodja, M. Hubad, kot koncertni ravnatelj, A. Svetek in A. Stritof kot načelnik oz. tajnik pevskega društva.

„Narodni dom“ v Ljubljani napreduje toliko, da se utegne uže letos izročiti svojemu namenu. Vsi postori bodo električno razsvetljeni.

Deželni zbor kranjski se snide dne 24. t. m.

Velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda bode letos 8. avgusta v Kranju. Dr. Vošnjak, denarničar društvu, misli se stalno preseliti iz Ljubljane; namesto njega je izvoljen denarničarjem g. Anton Koblar.

Na Novomeškem gimnaziju je bilo v vseh 8 razredih vsprejetih 231 učencev: koncem leta jih je bilo 217, izmed katerih je bilo 26 Novomeščanov, 72 iz Kranjske, 10 iz Štirske, 4 iz Primorja in 5 iz drugih dežel. Po narodnosti so bili Slovenci 204, Nemcev 9, Hrvata 2. Učeh 1, Romun 1; 216 katolikov, 1 protestant.

Dne 1. septembra Slovenci v Prago! Poseben oklic, ki ga priobčimo v bodoče, pozivlja Slovence, da bi šli s posebnim vlakom v Prago. Zasnoval se je odbor za izvršenje te lepe namere. Ivan Hribar je predsednik, dr. Danilo Majoron podpredsednik in Ant. Trstenjak tajnik.

b) ostali slovenski svet.

Državni zbor. Zbornica poslancev je razpravljala v jutranji seji proračun, v večerni pa civilnopravni red. Poslednji je naposled 18. t. m. tudi sprejela. Takó dobimo nov važen zakon, ki bode zahteval od sodnikov mnogo več spretnosti, nego dosednji zakoni. Tudi se bode moralo število sodnikov znatno pomnožiti.

Danes se zaključí zbornica poslancev,

Proračun se je razpravljaj nagloma; nemška levica je dala svobodo svojim členom, da postopajo pri 3. čitanju proračuna, kakor jim drago.

Biankini je stavil med drugimi tudi to interpelacijo: Pozivlje se c. kr. vlada, naj se zaresno potegne pri mero-davnih činiteljih: I. Da se hrvatski mladini iz Dalmacije, Istre in Bosne-Hercegovine prizna veljava izpitov, položenih na filoz. in juridiški fakulteti vseučilišča Frana Josipa I. v Zagrebu. II. Da onim učencem iz Dalmacije, Istre in Bosne-Hercegovine, ki pohajajo Zagrebško vseučilišče in imajo zakonite oznake, bodo podeljevane i

podpore iz državnih sredstev. III. Da v Avstriji bodo priznane doktorske diplome, dobljene na hrvatskem vseučilišču od Hrvatov iz Dalmacije, Istre, Bosne-Hercegovine.

Pri proračunu za kmetijsko ministerstvo se je bila vnela živahna debata o poprejšnjem ministru grofu Falkenhaynu. Nekateri poslanci so trdili, da ni storil nič, drugi pa so kazali na velik napredek, na podpore, na zakone o melioracijah, komasacijah in na načrte o kmetijskih zadrugah, ki pa so ostali doslej neizvršeni. Zagovarjal je Falkenhayna seosebno voditelj kmetijskega ministerstva dr. pl. Blumenfeld. Institucije, ki so se izvršile za Falkenhayna, bodo kazale svoj sad še le v bodočnosti. Od leta 1889. do 1894. so stroški za podpore in naučne namere povečali se za 380.000 gl. Grof Zedtwitz je zagovarjal centralizacijo tudi kmetijstva, seosebno radi centralizacije na Ogerskem. Posl. dr. Dyk ga je pa zavrnil in vprašal, ali je grof Zedtwitz govoril v svojem imenu ali pa v imenu svoje stranke. To je važno vedeti. — Posl. Dötz je našteval, kaj vse dobiva Galicija, in je izvajal iz tega, da bi se morala Galicija ločiti tudi iz tega vzroka iz skupine totranskih kraljevin in dežel.

Jugoslovanski poslanci so stavili zaporedoma mnogo interpelacij ter so obsežno govorili pri raznih točkah proračuna. Posl. Spinčić je 11. jul. kazal na šolske razmere na jugu in opozarjal vladu na neugodnosti. Rekel je, da v Istri je bilo l. 1892—1893. otrok 47.000 dolžnih obiskovati šolo. 18.102 otroka je niso imeli! V vsej Istri je 163 ital., 72 hrv. in 29 slovenskih razredov za 118.000 Italijanov, 140.000 Hrvatov in 44.000 Slovencev. Potem pridejo še hrv.-ital. in slov.-ital. narodne šole.

Hrvatsko-slovenski klub in Hohenwartovi. V imenu deseterice hrv.-slov. kluba je dr. Ferjančič pisal načelniku konservativcev, grofu Hohenwartu, da gledé na željo, izraženo od mnogih konservativcev, da hrv. sl. klub stopi v koliker možno tesne odnošaje s klubom konservativcev, je izjavil hrv.-slov. klub, da za sedaj še obdrži svojo samostalnost, da pa je pripravljen stopiti s klubom konser. v najtesnejše razmere, uvažujé, da se je premenil parlamentarni položaj, in uvažujé priznanja vredno vedenje kluba konser. gledé Celjskega gimnazija. Hrv.-slov. klub se zajedno nadeja, da se izpremené pol. razmere, vsled česar bode mogel ta klub s klubom konser. trajno postopati v zvezi. Grof Hohenwart je takoj odgovoril, izrazivši veselje nad izjavo hrv.-sl. kluba in gojé isto nado, kakor hrv.-sl. klub. O stvari govorimo obširniše na prvem mestu in jo bomo še razpravljali. Naj gledajo Slovenci, kam jo tirajo njih drobtiničarski poslanci! Sedaj gre za preobrat sistema, za fundamentalno rešenje narodne enakopravnosti, ne pa za sestave klubov, kateri Slovanom nikdar ne pripomorejo do rešitve glavnih in osnovnih vprašanj!

Praga. Iz raznih krajev čeških dežel dovažajo posebni vlaki goste na razstavo. Tudi iz Galicije pridejo menda 3 vlaki; jednega pripravljajo Malorusi pod vodstvom urednika „Галичанин-а“. Dosedaj je razstavo obiskalo 750.000 oseb. Lepo je, da Čehi pošiljajo od daleč tudi šolsko mladino k narodopisni razstavi.

Moravska. Moravski poslanci so se obrnili do Mladočehov, ali bi ne bilo možno, da bi se vsi češki državni poslanci zjedini v jeden klub. Mladočeški klub je stvar razpravljaj ter izročil v razsodbo izvrševalnemu odboru v Pragi in Brnu. Staročeška stranka je jako radovedna, kakó se določijo Mladočehi.

Zagreb. Otvorili so „Starčevićev dom“ ter ga izročili slovesno d.ru Ante Starčeviću. Na predvečer je bila

bakljada, katere se je udeležilo okoli 20.000 naroda. Dne 17. t. m. bila je sv. maša, blagoslovljenje in izročba doma. Na skupščini, obdržavani istega dne, bilo je 700 udeležnikov, pri banketu pa 400 prisotnih. Ves čas je bilo veliko oduševljenje. Slavnosti so se udeležili tudi istrski veljaki: Spinčić, Laginja in oba d.ra Trinajstića. Došlo je mnogo čestitek od vseh stranij. Starčević je bil ginen takó, da je Folnegović govoril zanj.

Dijaki z raznih velikih šol so imeli v Zagrebu sestanek z velikim vspehom, od katerega je pa moralo odpasti več toček. Predsednikom je bil izvoljen med. M. Cettolo (Gradec). V odbor so smeli stopiti samo hrvatsko-ogerski državljani. Sprejeli so resolucije o točkah: a) Sto je sa med. fakultetom u Zagrebu; b) pitanje o velikoj školi za kulturu tla u Križevcima, c) o pomorskoj akademiji u Bakru, d) o tehničkoj školi u Zagrebu. O ferijalnih društvih in o svojem dijaškem listu niso sklenili ničesar. Malo so govorili o 12 točki: Dužnost hrvatskog djačstva prema svojoj domovini i narodu u pogledu političkom, kulturnom i gospodarstvenom. Poročevalec „Obzorov“ pravi, da na mnogo toček niso bili pripravljeni dovolj; no vsekakor je bilo dobro, da so se seznanjali med seboj in videli, česa je treba za sestanek, ki bode drugo leto.

„Obzor“ priporoča, kakor naši Vošnjaki, naj bi se sestavila večina v drž. zboru, analogna nekdanjemu „železnemu obroču“. Mi pa dokazujemo, da sestava take večine je ravno sedaj neumestna, da, naravnost pogubna za slovanske negospodovalne narode, ker morajo slovanski zastopniki potom opozicije doterati še do drugih momentov, predno bode položnje zrelo za večino, ugodno Slovanom.

Katoliško in pravoslavno duhovenstvo v Bosni in Hercegovini. Dopisnik „Nar. Listov“ pravi, da za turškega gospodarstva je bilo kat. in pravoslavno duhovenstvo v enakem položnju. Po okupaciji pa se je stvar zasukala. Katolikov je v Bosni in Hercegovini okoli 250.000 duš, no v verskem pogledu so dosegli toliko, kakor da bi jih bilo 5 milijonov. Katoliki imajo, česar želé, nadbiskupa v Sarajevu in 2 škofa v Mostaru in Banjaluki, viša in srednja duhovna učilišča in zavode. Za turške vlade ste bili v Bosni in Hercegovini 2 pravoslavni semenišči, sedaj je samo jedno, no ne v Sarajevu, temveč v puščavi, v gozdu. V 10 letih so tu premenili 4 rektorje, in sedaj je semenišče bez rektorja. Tudi učitelji se menjajo, in ti, ki so nastavljeni, niso dovolj izobraženi. Umevno je torej, pravi dopisnik, da vlada ni mogla pridobiti simpatij pravoslavnega duhovenstva.

Črna Gora. „Гл. Цр.“ je objavil v 26. in 27. tekst nove poštne pogodbe med Avstro-Ogersko in Črno Goro.

Srbija. V skupščini razpravljajo finančno pogodbo. Polit. življenje je mrtvo, le vstaja v Makedoniji in pa dopodki bolgarski vznemirjajo politiške kroge.

Bolgarsko. Ko se je peljal Stefan Stambulov z nekim Petkovim iz nekega društva v Sredcu na svoj dom, napadli so ga ter ranili na glavi in rokah. Zločinci so pobegnili, kočijaža pa, o katerem slutijo, da je bil dogovorjen, so zaprli. Zaprli so tudi več sumljivih oseb, in vlada je razpisala 10.000 frankov nagrade, da se kar možno naglo izsledé zločinci. Med tem so skušali zdravnik Stambulovu rešiti življenje: odrezali so mu takoj obe roki. Jeden ali dva dni so se za trenotek nadejali, da Stambulov prestane muke, a 18. zjutra po več urni agoniji je umrl. Najbolj je razširjeno mnenje, da se je kdo osebno maščeval nad Stambulovim, ker si je bil na-

kopal sovražstvo mnogih. Slučaj je nanesel, da je sedaj bolgarska deputacija v Petrogradu. Te so so perfidni in podkupljeni židovski organi porabili, da bi valili krivdo neposredno na Rusijo. Bojé se zagovorniki „samostalne“ Bolgarske, da bi se poslednja vendar ne sporazumela z Rusijo, in uže to jih peče, da v Rusiji pišejo v nekoliko bolj prijaznem duhu o Bolgarski. Ruski listi in Slovani v obče obžalujejo izvršeni atentat; saj Stambulov ni bil več toliko opasen, odkar so mu iztrgali iz rók vladne vajeti. Slovani obžalujejo pa tudi radi samih sebe ta atentat, ker vedó, kakó perfidno zna židovsko podkupljeno časopisje sekati rane Slovanstvu, da se pokaže le prilika, kakoršna je sedanja. Obdolžujejo tudi Koburžana in sedanjo vlado, da se je mogel izvršiti atentat.

Iz Bolgarije je s posebnim vlakom odpotovalo 206 oseb v Prago k narodopisni razstavi. Kakor znano, bilo je prišlo mnogo naobraženih Bolgarov proučavati tudi Praško jubilejno razstavo l. 1891.

„Narodna Svoboda“ svetuje Koburžanu, naj bi zapustil Bolgarsko; to mu je lahko, ker ni bil nikdar priznan kot knez. Dogodki kažejo, da Bolgarska ne more sestajati brez Rusije. Bolgari so slovansko pleme, in naše kri je ruska kri. Mi smo iste vere, istega plemena in nerazdružljivi bratje ter ne moremo izhajati brez Rusije. Prepustite usodo bolgarskega naroda njemu samemu.

Rusija. Razpravljanje o bolgarski deputaciji se nadaljuje po evropskem časopisju. Sosebno ugibajo, kake posledice bode imelo to, da je car Nikolaj II. sam sprejel deputacijo v avdijencijo. Trdijo, da ruska vlada pošlje v Bolgarijo oficijozne agente, kakoršne imajo ondi tudi vlade drugih velevlástij. Ti agenti posredujejo jedino med zunanji in bolgarsko vlado, ne prihajajo pa v dotiko s Koburžanom, to pa za te ne, ker ni priznan od Rusije in torej v obče ni priznan.

Ko je bolgarska deputacija položila venec na rakev Aleksandra III., se je služila v vseh bolgarskih cerkvah panihida. V Sredcu jo je služil predsednik sinode mitropolit Grigorij. Na panihidi so bili prisotni vsi ministri in raznovrstni viši dostojanstveniki. Blagotvoriteljno občestvo v Petrogradu je imelo sejo v čast bolgarski deputaciji. Vladimir K. Sabler, drug glavnega prokura sv. sinode, je kakor podpredsednik društva pozdravil bolgarske goste ter govoril: „Naša srca so napolnjena z isto ljubeznijo k Vam, kakor so bila prej. Vaš prihod v Rusijo dokazuje vzbujenje narodnega duha bolgarskega in zavest narodne ideje, katere razvoj dragemu nam bolgarskemu narodu ohrani možnost, zavzeti mesto, pristajajoče mu v redu ostalih narodov slovanskih.“ Mitropolit Kliment se je iskreno zahvalil in povdarjal ljubezen in hvaležnost bolgarskega naroda. — Načelnik Petrograda je pozdravil deputacijo v imenu mesta.

Oberprokuror Pobedonoscev je bil povabil na obed abisinsko poslanstvo in bolgarskega mitropolita Klimenta. Pobedonoscev je rekel med drugim: Daj Bog, da bi Bolgari trdno ščitili svojo vero; kajti vsa njih sila je v pravoslavju in v izpolnjenju zapuščine njih prednikov. Kliment pa je odgovoril: Bolgarska je dala Rusom pravoslavje in omiko, čitanje in pisanje; Rusi pa so dali Bolgarom svobodo in samostalnost. Bolgari so se mnogo zagrešili proti Rusiji, no ljubezen Rusije do njih preseza

njih krivdo. Jednako je Pobedonoscev izrazil željo, da bi Abesinci branili svoje pravoslavje in se takó utrdili.

KNJIŽEVNOST.

Slovanska knjižnica Gabrščekova je priobčila 40 snopič: „Materin Blagoslov“. Igra v treh dejanjih. Spisal Anton Klodič-Sabladoski. Str. 80, c. 18 kr.

Slovensko-nemški slovar. Wolf, ki ga je uredil M. Pleteršnik, izšel je z 21. snopičem, ki seza od slova *u* do slova *vólja*.

„Русская Библиотека“ 1895. Выпускъ V. и VI.: Преступление и наказание. Романъ О. М. Достоевскаго. (Стр. 577—680) S tem zvezkom se je završil veliki in znameniti roman Dostojevskega. Znano je, da ta knjižnica prinaša najboljša dela prvih ruskih leposlovcev, in sicer s tolmačenjem tistih besed, katerih ni na maloruskem narečju. 12 snopičev na leto stoji 2 gld. 40 kr. Naročnina se pošilja pod addresso: Издательство „Русской Библиотеки“, въ Львовѣ (Lemberg), Бляхарская ул., No. 13.

„Византийскій Временник“, издаваемый при Императорской Академіи наукъ. Томъ II. Вып. 1 и 2. С.-Петербургъ. 1895. Obseza med drugim: О тайной исторіи Проконія. В. Панченко. — Хроника Логовета на славянскомъ и греческомъ. В. Васильевскаго. — Къ объясненію надписи съ именемъ императора Юстиніана. Ю. Кулаковскаго. — V oddelku kritike: И. В. Ягича, Вновь найденное свидѣтельство о дѣятельности Константина философа. — Библиографія. — Замѣтки и извѣстія. — „Б. Вр.“ izhaja 4 krat na leto v knjigah po 10—12 tisk. pol.; vse 4 knjige sestavljajo 1 zvezek (tom). Za granico stoji 16 frankov, in se naroča: У книгопродавца-издателя К. Л. Риккера, Невскій пр. 14, въ С.-Петербургѣ. Slovanske zgodovinske izsledovatelje in pisatelje v novo opozarjamo na to prevažno znanstveno in kritično izdanje.

Opomnja upravništvo. Sedaj se naslovi naročnikom v novo ponatisnejo; prosimo lepo, opozorite nas, ako so v dosedanjih naslovih kake pomote.

Mnogo številke se pogubi tudi na pošti; kedar ne dobi kdo kake številke pravočasno, naj takoj reklamuje z odprtim listom!

Tiste, ki so nam kaj na dolgu, prosimo vljudno, da izpolnijo sedaj svojo dolžnost.

Pri upravništvu „Slov. Sveta“ je na prodaj: „Мартинъ Крпана“. Народный расказъ. Переводъ съ словенскаго М. Хостиника. Изданіе журна „Sl. Svet“. Стр. 29. Ruska kritika je ta Hostnikov prevod Levstikovega „Martina Krpana“ naruski jezikpriznala in pohvalila kot izborn. Knjižica stoji po 15 kr. iztis. Po 10 iztisov skupej po znižani ceni za gld. 1.30. Priporočamo ta prevod sosebno srednješolcem.

Jak. Štrukelj,
Trst, ul. Caserma br. 16,
ulaz Piazza Caserma,
(naproti velikoj kasarni).

Prodaje po neizmerno nizkim cienam svakovrstne *englezke* bicykle. Zastupstvo dvokolica „Adler“ i „Viktorija“. Ove dvokolice su svietskoga glasa; jamči se za svako kolo godinu dana; nauka bezplatna. Pošilja se u pokrajine i primaju se popravci.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravništvu po 8 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).

Dijaški pobirki.

Študije o nekdanjih dneh.

III.

Slovenski dijaki v „rajhu“. V Vitembergi.

Kar je zavladal Friderik Modri v očinjskih deželah saksonskih, začela je za nekdanj slovanske krajine ob Labi nova doba. Močna in umna njegova vlada je obudila v deželi blagostanje in obrodila gospodarju stotero žetev. Slava njegovega imena se je širila daleč preko mej nemškega kraljestva, in obče hvale so postali deležni njegovi podložni.

Sosebno še prijazna Vitemberga, v kateri je stoloval modri knez, je hitro proslula. V zadnjem desetletju XV. veka sezidal je volilni knez pri dvoru krasno cerkev, v drugem letu po nastopu XVI. veka pa je razširil svoj dvorski kolegij v vseučilišče. Sličen povod, kakoršen je malo ne sto let prej obudil vseučilišče v Lipskem, je oživil tudi tukaj akademiško življenje. Spor med Lipskimi modrijani je povzročil preselitev nekaterih v Vitembergo, Friderik Modri pa je nastanil kolegije. Kar je še nedostajalo učnih močij, dobil jih je med propovedniki iz reda sv. Avgustina, svojo dvorsko cerkev je zajedno določil kot središče vseučilišča, avgustinski samostan pa je nadomeščal navadni velikošolski konvikt. In uprav iz teh celic je došla slava glasu velike šole, kajti učeni njegovi prebivalci so bili najgorečnejši razširjevalci njih slave.

Šest let po rojstvu vseučilišča, l. 1508, je podelila bogoslovna fakulteta „veniam legendi“ komaj 25letnemu Avguštincu, lic. Martinu Lutheru, od katerega je pričakovala obilo, a dobila tem več. Uže l. 1511. so poslali Avguštinci učenega svojega bogoslovca k redovnemu generalu v Rim, vrnivšemu se z uspešnega potovanja pa so podelili doktorstvo bogoslovja. A mlademu vnetemu možu to ni zadoščalo, in priljubljeni dvorski propovednik je hotel čim prej nastopiti v obcej javnosti. Očito nepravilno postopanje dominikancev glede odpustka, kateri jim je izročil papež Lev X. za dozidanje bazilike sv. Petra, dalo mu je povod.

Na predvečer prazniku Vseh svetnikov je nabil dr. Martin Luter leta 1517. znamenite svoje 95-ere theze. Nadalnje njegovo vedenje in pololenje pa je toliko znano in opisano, da bi bilo odveč še nam to popisavati, sosebno ker to ni naš smoter. Zadoščaj nam, da so se Avguštinci po Nemškem čvrsto držali svojega proroka in so tudi mnogi drugi izven nemških dežel odobraval ta postop, ali vsaj njegovo jedro.

Najbolji dokaz tega odobravanja nam podaje namera slovitega Petra Pavla Vergerija,*) ki je uprav v kritičnem času med l. 1517. in 1521. hotel potovati vsled priporočila muniha Burgkarda pl. Schenka s svojim bratom Jakopom na vseučilišče v Vitembergo. No, med potom sta zbolela in se vrnila v znano jima Padovo.

Iz vseh krajev sveta so vrveli mladi, ukaželjni dijaki, pa tudi postarni, resni učenjaki v Vitembergo, ki je z Lutrom dosegla nov sijaj, ki je po njem postala središče novej nemški prosveti. Tudi naši rojaki niso izostali. Med prvimi je došel tje revni, mladi Matija Gerbič, Istran, rodом iz Labina, po veliki noči l. 1534. Slava Lutrovega imena ga je pač vzdignila z italijanskega vseučilišča, da je potoval na sever.

Prijazno ga je vsprejel Martin Luter v svojo hišo v nekdanji avgušinski samostan, in slavni Melanchthon je postal njegov vestni učitelj. Temeljito jezikovno znanje, sosebno iz grščine, ga je pa priporočilo, da je po završenih študijah postal na predlog Lutra in Camerarija l. 1537 učitelj grščine in pedagogije in potem l. 1541 na vseučilišču v Tubingi.

Ob času Grbičevega bivanja pa je bil došel tje kaj njegov rojak, papežev nuncij na Avstrijskem dvoru, poznani Peter Pavel Vergerij, ki se je tu sešel z Lutrom samim in se pogajal z njim imenom kurije s posebnim ozirom na bodoči koncilj. A vsi njegovi naporji bili so brezuspešni; Luter se ni zmaknil raz svoje stališče. No, prorok še ni bil umrl, ko je bil isti Vergerij zašel na njegovo pot!

Za Matijo Gerbičem pa sta došla tje kaj prva Pavel Fabritius in Adam Pohorič. Prvi teh dveh, naš Pavel Tesar, je menda došel krog l. 1540 semkaj in se naučil tako Melanchthonovih nauk, da jih je še na Dunaju pridno razširjal kot vseučiliški profesor in ces. matematik (l. 1568). Dasi je izvestno svoj vpliv zanašal najbolj med rojake, nam vendar ni nič zanesljivega o tem znano.

Pač pa se je med nami bolj proslavil drugi Slovenec, o katerem nam pripoveduje tu povestnica, Adam Pohorič,*) Ungnadov podložnik iz Spodnjega Štajerja, najbrže rodом iz Pohorja. L. 1546. uprav ob času, ko so Lutra pokopavali v dvorski rakvi, učil se je ondó, kjer je tudi pred povratkom v domovino l. 1550. postal magister philosophiae.

Kako je prišel v Vitembergo, ni znano, vendar se nam vidi, da ga je isti njegov gospodar Ungnad, ki je toliko storil za protestantstvo, poslal tje. L. 1544. je odložil ta zaslužni pokrovitelj slov. slovstvu radi verskega prepričanja vse svoje službe. Nevezan na dvorske kroge se je jel takoj potem poganjati za razširjanje evangelija in je najbrže zato poslal bistroglovega svojega podložnika v središče in težišče vsemu protestantizmu. Pohorič se je pač tamkaj učil in pripravljval po gospodarjevem naročilu, da kedaj v domovino zanes kot učitelj med domače plemstvo novodobni duh, na drugi strani pa je istemu poročal o položenu protestantstva v Vitembergi. Da se je Ungnad uprav največ zanašal na to protestantsko Meko, kaže nam takisto dejstvo, da jo je, zapustivši svoja posestva, krenil naravnost v Vitembergo, kjer je bil isti Pohorič njegov oskrbnik in „poslanik“. Melanchthon, ki je bil Pohoričev učitelj, je postal tudi Ungnadov prijatelj. Le-ta pa je ostal cela tri leta ondó, dokler ga ni ljudomili vojvoda vitemberški povabil leta 1558. k sebi ter mu podelil v stanovanje Uraški samostanski dvorec.

Drugega nam do leta 1560 o slovenskih dijakih v Vitembergi ni znano, dasi našteva Elze za dobo od leta 1502 dotlej 14 kranjskih „dečakov“, ki so se učili tamkaj. Bilo je pač precej plemičev med njimi, drugi pa se niso posebno odlikovali v domovini.

L. 1582. stoprv nam zopet odločilno kaže Vitembergo. Kranjski stanovi, ki so se pogajali z vitemberškim vojvodo radi tiska biblije, obrnejo se, ko do oktobra ne dobé iz Augsburga odgovora, do vitemberškega knjigo-tržca S. Seelfischa. Ko so se pobotali, in se je ustanovilo vreme spomladi, odrinejo jo iz Ljubljane 10. aprila leta 1583 Jurij Dalmatin, Adam Pohorič, 15 letna dečka, Pohoričev sin in Ivan Snojšek, sin revne vdove v Ljubljani,

*) Zgodovina slov. slovstva. Dr. K. Glaser, 1894, pg. 84.

**) Univ. Thübingen. Dr. Th. Elze, 1877, pg. 3.

*) Navadno pišejo „Bohorič“, a pisava Pohorič je tako etimologiški, kakor po prvotnih zapiskih pravilnejša. Pis.

pa tiskarski pomočnik, akademik Mravlja. Dne 20. maja pridejo srečno v Vitembergo. Priporočilno pisanje deželnihi stanov do bogoslovne fakultete in do dvor. propovednika Martina Myra jim je odprlo vse protestantske kroge, in dr. Polycarp Leyser, tedanji generalni superintendent, je potnike vsprejel brezplačno k sebi na dom.

Še isto leto so natisnili ondi Dalmatinove „karszanske lepe molitve“, leta 1584. pa peto izdanje Trubarjevega „katekizma“, Bohoričeve „Arcticae Horulae“, pa Dalmatinov „Ta celi catechismus, eni psalmi“, itd. Glavno njihovo delo seveda je bila Dalmatinova „Biblia“, ki je isto leto prišla na svitlo.

Naši Vitemberžani so živeli v tem v Leyserjevi gostoljubni hiši prav zadovoljno. Tudi vseučilišče jih je podpiralo pri delu, ter jih povabilo o neki priliki na kmete, da si ogledajo kmetško življenje in nekatere običaje, tedaj uže pomemčenih polabskih Slovanov. Takisto so se udeležili ondi ženitovanja nekega Korošca M. Antona Enonima. — Ko pa so odhajali, zahvalili so se raznim pomočnikom z darom biblij. Tako biblijo sta dobila tudi neki Nikolaj Selničar, lužiški superintendent, pa M. Benedikt Pyroter Locopolitanus, ki se je šolal ondan v Vitembergi. Dalmatin in Pohorič sta se vrnila na to domov, mladega Pohoriča in Snojlskega pa so izročili kolegiju v Schulpforta, kjer sta nadaljevala vitemberške svoje nauke.

L. 1585. pa je izšel v Vitembergi še „Ta kratki vitemberški katechismus“, ki ga je dal skoro gotovo tiskati ondan v Vitembergi bivajoči Pyroter.

Ob času, ko se je bil ta uže vrnil v domovino, nahajamo v l. 1587 iz Schulpforte došlega Iv. Snojlskega tu, l. 1588 pa Lorenca Kleparja, Adama Pohoriča ml. in Baltazarja Straussa, same Ljubljancane.

L. 1590—94 se je zatekel semkaj še jednič mag. Klemen Gregor, ki je studoval dotlej v Jeni. Zadnji Slovenec v Vitembergi pa je bil Iv. Snojlskega ml., ki je leta 1620—22 tu bival, in l. 1621 celo javno disputoval „De nomine Dei Tetragrammato“.

Bil je zadnji Slovenec v Vitembergu, protireformacija in oba ostra dekreta Ferdinanda zaprli so slovenskim Lutrovcem sapo, kruta tridesetletna vojna pa je itak uničila vsako znanstveno življenje po severo- in srednjemškimi velikih šolah, tako, da ni bilo česa iskati tamkaj.

O slovenski medicinski terminologiji.

Slovenščina pridobiva si veljave v šoli in uradu, književnost se močno razvija, in pričelo se je uže tudi spisovanje znanstvenih del v materinščini. To pa zahteva, da se zasnuje znanstvena terminologija za vse stroke. Juristi so si jo uže nekako sestavili, a isto tako potrebna je medicincem, in za te se je doslej storilo še jako malo.

Vsak, ki je kedaj skušal napisati poljuden ali znanstven medicinski spis, vé, kako velike, nepremagljive težave mu je delala terminologija. Isto pritrđi vsak, ki je vodil bolniške zapisnike ali spisoval sodno medicinske akte ali druge svedoče v slovenskem jeziku. In vendar nam je treba misliti na to, da si nabavimo slovensko medicinsko slovstvo, da vodimo v domovini samo slovenske bolniške zapiske, da sestavljamo jedino slovenske akte in svedoče — da se torej ne zadovoljimo s tujščino, in da si ne pomagamo pri slovenskih spisih izključno z mednarodnimi latinskimi ali grškimi izrazi.

Treba nam je stalne terminologije. Potreba je nujna, a sestava terminologije toli težavno, toli zamudno delo, da je ne zmore posamičnik. Medicinci, — zdravniki in dijaki — razdelé si naj delo. Ko vsak dogotovi svoj del, treba bo ureditve, potem pregleda po jezikoslovcih in konečno določitve v posebni komisiji.

Anatomični, fiziološki, patološki izrazi in pojmi, imena orodij in druga strokovna zaznamovanja naj se strogo in natanko določijo, — za vsak pojem samo jeden izraz, — in samo sprejeti naj se rabijo v bodoče v besedi in pismu. Kdor čita nemške strokovne knjige in časopise, naleti skoro na vsako 5. ali 6. besedo na tujko, v znanstvu znano in udomačeno; in vendar ima nemščina lastno terminologijo skoro za vse dotične izraze. — Tako bodo tudi nam dovoljena običajna znanstvena zaznamovanja, vendar bodimo po možnosti puristi.

Nabirajo naj se zlasti med narodom znani in udomačeni izrazi. „Vse imamo, pa ne znamo, — le iščimo, da dobimo“, velja tudi tu. Mnogo izrazov in besed je uže po knjigah in slovarjih. Na pomoč pa je treba vzeti tudi sorodna slovanska narečja; vedno pa naj bodo izrazi jedrnat in lahko umljivi.

Morda se pobrinejo rodoljubi, morda pospeši naš znanstveni zavod, „Sl. Matica“ izdanje terminologije. Delo bi bilo velike važnosti za razvoj naše znanstvene književnosti, za naš narodni napredek; potreba je nujna in priznana; treba le nekoliko požrtvovalnega napora. In to doseže se v složnem delu strokovnjakov najlaže in najhitreje.

F. Göstl.

Nekoliko mislij o ženskem vseučiliškem studiju.

V Švici studovale so uže dalj časa ženske na vseučiliščih, a sedaj bode jim, kakor se poroča, dovoljen reden poset tudi v Rusiji, v Nemčiji, na Ogerskem in skoro gotovo prej ali poslej tudi pri nas v Avstriji. Pripustiti se bodo morale potem k izpitu, priznati jim enakopravnost z istotako izobraženim moštvo — podeliti jim primerne službe.

Ali je vseučiliški studij v obče ženstvu primeren, ali odgovarja namenu in poklicu ženske, o tem pisalo se je uže mnogo, pritrjevalo in zanikavalo. Istina je, da je ženstvo dokazalo za to svojo vsposobljenost, in zato zdi se mi krivično, ako bi se mu popolnoma ovirala in zavračala prilika za ta studij, — ki je in ostane vendar le omejen na posamične, ker si bo ženstvo tudi z naprejem iskalo in najde glavno nalogo v družinskem življenju. Za to pa ni velikošolska naobrazba niti potrebna niti primerna.

Uže sedaj je mnogo žensk učiteljic in uradnic, in v obče priznava se jim marljivo in vspešno delovanje. Zakaj bi morale ostati omejene na ljudske šole — na diurnistiške službe? S časom pridobé si povsod više dekliške šole, ženske gimnazije itd., in baš na teh, kakor tudi na ženskih učiteljskih pripravnicah — bi po moji sodbi bile primerne in umestne jedino le ženske učne moči. V tem torej ne bi smeli kratiti onim, ki bi dovršile dotične filozofske nauke, učiteljskih in profesorskih služeb — enakopravnih in enakoplačanih s sličnimi moškimi. Za ženske šole žensko učitelstvo zdi se mi povsem opravičena zahteva (in to izvedlo naj bi se z časom in po možnosti tudi na ljudskih šolah, kjer bi se strogo ločili dosedanji mešani razredi).

Juridičnemu studiju se doslej ženstvo ni posvečevalo v znatnem številu, pač ker bi mu ničesar ne koristilo v življenju. A po uradih in trgovinah nastavljenih je obilo ženskih močij, ki povsem izvršujejo posel možkih, samo da so običajno plačane skoro za polovico slabše od njih. Ali ni sramotno, da se izrablja in izkorišča fizično slabotnejša ženska v to, da se prihrani na troških? Ako kje, opravičena je gotovo tukaj tožba o konkurenciji, kajti v istini one odzamejo s tem kruh možkim. A vendar jim priznavam pravo do teh mest, seveda le pod uvetom: jednake dolžnosti, jednako delo, jednako plačilo! Še več! Ako si ženstvo pridobi potrebne juridične nauke, potem ne bi se smela kratiti mu tudi viša mesta v uradih, v bankah itd. Seveda mu niso vsi jednako primerni. Pred vsem določiti bi trebalo one uradnije, kjer bi se dalo uporabiti ženstvo, ter ona mesta, ki so mu dosegljiva. Potem pa tudi tukaj priznati enakopravnost,

Največ posvečevalo se je ženstvo doslej medicinskim studijam, dasi je to ženski nravi najbolj tuje in najmanj primerno. Od nekdanj uže imamo babilstvo, in pred vsem trebalo bi, da se reprimuje to v toliko, da se nekoliko več strokovnega znanja zahteva od tega odgovornega posla. Kakor so minuli časi, ko so brivci bili zajedno kirurgi, tako tudi babilstvo ne odgovarja več sedanjemu času, in mislim, da bi bilo pravo, vsaj deloma nadomestiti je z ženskimi zdravniki. Učiti bi se morale vsega zdravilstva, a da bi se ga v onem obsegu, kakor možki, zlasti po naši zelo neprimerni uravnavi, ne zdi se mi potrebno. Kot specialna veda zahtevalo naj bi se od žensk znanje ženskih in otroških bolezni poleg obče zdravniške izobrazbe, ker bi ženstvo zlasti v svojem krogu imelo največ klientele. V Avstriji doživeli smo veliko nedoslednost, da se pravno ne priznava ženski studij, a kljubu temu v Bosni in Hercegovini nastavljajo v državno službo ženske

kot zdravniki, ker računa vlada ondi z mohamedanskimi odnošaji. Tudi pri nas bi ne škodovalo možkim zdravnikom, ako se njim izključno pridrži kirurgija, psihijatrija, vojaško, sodnijsko in policijsko zdravništvo, v ostalem pa pripusti tudi ženstvu, da izvršuje svojo prakso zlasti v omenjenem obsegu. Samo jeden pomislek zdi se mi važen. Zdravniški stan je uže sedaj zlasti po mestih jako požidovljen, med medicinci je skoro tretjina Židov — in tudi pri ženskah bati se nam je treba, da bi židovstvo izkoriščalo to stroko, — da bi mu ne bilo za vzvišeni stan, temveč le za denar. Postavno omejiti bi se moralo to s tem, da se in sicer možkim in ženskam, določi primerno procentualno število Židom dovoljenih dijaških in zdravniških mest; to ne bi bilo nikako barbarstvo, to bi bila le potrebna samoobramba.

Pripoznavam torej v principu povsod pravo ženstva, jednako pravo z moztvom. Zelel bi seveda, da bi ženstvo ne hlepelo preveč po teh navidezno sijajnih mestih, da bi ne zanemarjalo svojega prvega in glavnega poklica. Vsaka prevelika težnja morala bi se uže takoj s početka zakonito preprečiti s tem, da se dovoli le primerna procentualna udeležba ženstva pri studiju. Nikakor nisem materijalist, ako pravim, da je to dolžnost nekake obrambe za moztvo. Mož poklican je, da redi in vzdrži rodbino, on je poklican za javno delovanje, ženstvo pa za družinsko in zasebno življenje. Ako priznavamo enakopravnost, ako pripuščamo ženstvu vse primerno delovanje tudi v viših službah in v znanstvu, v umetnosti itd., vendar to smatramo le kot nekaj privilegij posamičnim, v istini nadarjenim in zato vsposobljenim, ne pa kot vseobčo domeno. Slovenke sicer težko da bi uže tako hitro dospеле do vseučiliških studij, vendar zdi se mi primerno, da se soznanjajo tudi one s težnjami ženstva drugod, da se tudi pri nas razmotrava o teh stvareh.

Fr. G.

Hrèn iz Gradca.

Aristokratom.

Kdó se bo mešal v prolétarijat?
Misli si marsikak aristokrat.
Vsa vprašanja dadé se rešiti,
Kedar so naši kozarci naliti,
Naj bo v rešetu že socializem,
Veda, umetnost in národnost križem —
Vendar povedati nekaj vam gré,
Kar zlobni jeziki že davno trdé:
(Zgolj zavisti seveda same):
„Kjer je pšenica, je dosti slame“.

Korošču.

Ličen obraz, lepa postava,
Dosti besed, prazna glava.

Sosedu.

Malo zrna, mnogo plevla,
Malo misli, mnogo krakela.

Prijatelju.

„Rudolf, Radoslav, Jacobus“,
Vsa tri lepa so imena;

Ali mislim, da ne nòsi
Kar takó jih brez pomena!
Rudolf slòvi samo takrat,
Kedar v kak salón ustopiš, —
Radoslav, — kedar z oklopom
Národnosti se oklopiš.
Za vsakdanje odnošaje,
Sodba moja je pa taka —
Pa ne bodi hud — in rabi,
Kakor v prejšnjih časih — Jaka.

Nekemu kavalirju.

Nomen — omen — staro pravo!
Da si mutast — bil bi — mutec —
Tega ni! — ker pa butico
Nosiš — glej, za tó si — butec!

Gigerlu.

Lepa je kravata tvoja,
Divni čevlji rdečekóžni,
Dičen slamnik je moderni,
A najlepši si pa — ti.

Dražestno obleka grúdim
Slokim se priléga tvojim,
Skoro bi dejal, da taka,
Dva bi dél, kot ti si, v njo.

Star takó veli pregovor,
Kriło naredi človeka,
Vendar dvomim, silno dvomim,
Da si ti — za dva moža.

Pevcu.

Lepši pa, kot prednik tvoj,
Ti si še prijatelj moj,
Lice mleko, zvonek glas,
Zaokrožen udov stas!
Dragec, vseh očem si vaba
Kratko malo — cela baba!

Nekomu.

Če bi licemerstvo
Kdaj svetost bila,
Prvi vseh svetnikov
Bil bi ti neba.

Alastor.

Svojemu prijatelju Josipu Mahàn-u

v spomin (umrl 19. junija 1895).

Pod oknom jelša mi šumi zelena,
Lovi v peresih veter se legàk . . .
Lovi se in šepetè . . . daljnjih, daljnjih
Zvonòv otòžno pesen nòsi k mèni,
Razgubljajočo se v vzduhu vedrem,
Tresočo, kakor v vetru drobna bìl . . .
Preplavlja dušo mi bolest; srcè
V neznòsti muki trepetà in mrè —
Saj vém, saj vém, komù se zvon glasi,
Saj vém, da ti prenehal si živeti! —
Poljó mi prsi, krik grozàn iz grla
Udušenega sili v svet, da bi
Zavpil čez dol in plan: gorjè!
Ha! ròko v pest, na ustno ustno!
In škripal bi z zobmi, divjal z rokama,
Obupa in nesreče te premagan,
In valjal se po tleh — ne! ne! Hitel
Naprej po polji, gòrah . . . v svet —
In še naprej . . . in le naprej,

Da ubežim vsi krútosti resnice,
Da več ne vem, kar vem, da mi spomin
Zgubi se v besnosti brezupni,
Da neham misliti o tebi, tebi,
Ki bìl si to mi, kar mož nikdar drug
Sedaj, ko beda mi duhá potira,
Ko v tej jedinišini brezmejni so
Usèhnile solzé mi, kje tešila,
Kje naj ga iščem? vprašam —
Vprejšnjih dnèh
Zatèkel sem se bil na prsi tvoje,
Na srci se razjokal tvojem sem,
Razkril sem tebi svoje vse gorjè!
Ti, ki imel srcè zlata si vredno,
Odperto bližnjika nesreči vsaki,
Z besedo tolažečo, pomočjo;
A sam misleč le vedno zadnji nase,
Značaj, kot demant solnčno-jasen, čist,
Kateremu resnica vse je bila,

Ti vedel razjasniti lice,
In znal si razvedriti mi srcè.
A zdaj? kam se zatečem? Prazno vse!
Pobeša trudna, pusta se mi glava,
In pusto in mračno mi je srcè.
O da te vidim enkrat še samó!
Pred saboj zrem obličje tvoje blede,
Poslušam zadnji tvojih prsij vzdih,
In gledam solzo smrtno ti lijočo
Iz mèdlega očesa — — — tiho vse!
A zdaj si preminol — in več te ni!
In zahrúšči lopáta zadnja v grob,
Razhaja se pogrebcev četa nema —
Pred gričkom nizkim sam stojim —
strmím,
Ki vse mi zdaj zapira! . . . In besede
Več nima jezik moj, ko to jedino,
In v njej vsa čústva, misli moje: ti!

Alastor.

Iz akadem. krogov. Pokojni jurist Josip Jaklič, izredno nadarjen in izobražen mladenič, si je s svojim duhovitim, najraznovrstnejših idej prebogatom spisom „Pantheon“ postavil v „Slovenca“ sebe dostojen spomenik. Kdor je čital lani „Pantheon“, moral je občudovati veliko obsežnost Jakličevega znanja, krasno zasnovno njegovega alegoriško-kritičkega dela in uprav moderno lahki slog. Žal, da je vladal nekda pri našem prvem leposlovnem listu še duh, ki je odpiral vrata listova le privilegovanim in nekam aristokratski odklanjal sodruštvo „minorum gentium“. Ker je pa trezni in praktični Jaklič zjedinal vedno „utile“ in „dulce“, — t. j. ni hotel pisateljati le v korist različnim upravništvom — zatekel se je s svojim vsestransko znamenitim spisom v predale „Slovenca“. Res je, da so politički dnevniki najbolj razširjeni — res je pa tudi, da se najprej pogubè, ker so pač „muhe dnevnice“. S tem pa se pogubi in pozabi marsikaj dobrega in lepega, kar je trajne vrednosti. Zlasti velja to za leposlovje — in tudi o obširnem „Pantheonu“, ki je v marsikakem pogledu v našem slovstvu jako originalen pojav. Mislim torej, da bi pridobila naša literatura prav zanimivo novost, ako bi se izdal „Pantheon“, pomnožen z nekaterimi „Vsakdanjimi povestimi“ in še ne priobčenim izvirnim „Faustom“, v brošurici. — Tudi nekatere pesni Jakličeve so vredne, da se ohranijo. Najprikladnša bi bila seveda objava izbranih Jakličevih spisov v dvojnem zvezku naše „Slovan. knjižnice“, ki nam doslej, razun ponatisa trojih povestic P. Pakove, ni prinesla še posebno izvirnega v prozi. Gotovo bi sprejel kateri Jakličev prijatelj redakcijo omenjenega zvezka ter s tem pomagal rešiti spomin jednega izvestno najnadarnejših sloven. pisateljev. „Slovan. knjižnica“ pa bi se obogatila z velezanimivo in duhovito pisanim zvezkom. — Trdno se nadejam, da moj predlog ne ostane glas v puščavi!

Josip Golob.

Iz književnosti. P. Boborykin napisal je novo povest: „Съ змѣей“ („Sév. Věstnik“ fevr. s. g.). V svojem dnevniku pripoveduje gospa, kako je ljubila in se razočarala. Pravi, da mi, možki, ne umejemo ljubiti. Njen drugi mož se je otroval, ko se je kesal. Na dvoboju je bil namreč ubil njenega prvega moža in po tem se oženil z vdovo. Ali ljubezen kupljena zločinom ne more ga zadovoljiti: premalo je duševna, česar pa pisatelj ne iztiče, marveč mu napominja še le kritika. Za svoj postopek umira junak: kako hvaležni bi bili, ko bi nam bil pisatelj možovo duševno borbo bolje razvil! A on je to zanemarl in opisal žensko, katera v smislu zakona sicer ni prestopna, ali našega sočutja vzbuditi ne more. Ona ljubi in uživa in se čudi, da se mož kesa in se ubija. Takoj po dvoboju, ko je mož še umiral doma, bežala je žena v gostilno in dragi za njo. Ta dragi oženil se je potem, sedel 6 mesecev v ječi. Jel kesati se, in ko se je vrnil, medenega meseca dnij ni nadaljeval. Grizel ga je britki kes, a žena tega ni umela in govorila mu hladno, da je imel pravico ubiti moža v dvoboju. V svoji brezupnosti našel bi bil junak mir pokornika v naši veri, ali te ni imel in izbral si je — smrt. Dobro riše pisatelj

društvo, v katerem živita junak in junakinja. Ti ljudje ne umejo, zakaj bi se kesal junak, in mislijo — da mu se — meša. Oni v obče ne razlikujejo dobra in zla: za nje je dobro, kar se jim dopada, zlo, česar si ne želé. Dobro in zlo samo po sebi jim je tnje. V ljubezni gospoduje strast, sreča pa beži vsaj pred — junakom. Žena še po žalostni smrti moža krivi le njega, da v strasti ni našel, kakor ona, vse sreče, da je — brezumnik ni umel, ni umel oboževanja te ljubezni, katera je bila za njo in je morda za večino sovremenikov jedino umljiva in vabljava. C.

Podporno društvo za slovenske velikišolce na Dunaju prejelo je v novi sledeče darove: 200 gld. od dež. zbora kranjskega, po 20 gld.: od sl. posojilnice Ljubljanske okolice in Ptuske; od gg. državnih poslancev na Dunaju in sicer: 10 gld. od veleč. g. Ant. Globočnika pl. Sorbreskega; po 5 gld. so darovali gg.: dr. Andrej Ferjančič, dr. Lavoslav Gregorec, društveni ustanovnik, dr. Ant. Gregorčič, ekselencia Karol grof Hohenwart, Josip Kušar, Ivan Nabergoj, društ. ustanovnik Viljem Pfeifer, France Povše, France Robič, Mih. Vošnjak in veleč. kanonik Karol Klun. Po pet goldinarjev so dalje darovali gg.: dr. Fr. Jurtela, odvetnik in deželni poslanec v Šmarji pri Jelšah, Ivan Lapanja, zemljemerec v Kobaru, Ivan Luzar, revident južne železnice na Dunaju, Josip Martinak, c. k. dež. sodišča svetnik v Ljubljani, veleč. dr. Mih. Mogolič, župnik in Stillfriedu na Nižje-Avstrijskem, Ivan Murnik, ces. svetnik v Ljubljani, hranilnica in posojilnica v Sinči vasi na Koroškem, France Tomšič, nadinženar v Pragi, dr. Henrik Tuma, c. kr. sodni pristav v Gorici, Žiga Sežun, viši blagajničar na Dunaju; po tri gold. so darovali gg.: Vel. Jan. Ev. Marinič, prost-dekan in župnik v Dobrli vesi na Koroškem, Anton Kupljen, c. kr. notar v Černomlju; po dva gld. gg.: Veleč. g. Jurij Bezenšek, duh. svetnik in župnik v Čadramu, dr. Jurij Hrašovec, odvetnik v Celju, gospica Milka Pirnat, učiteljica v Konjicah, veleč. g. Josip Škerbinec, župnik v Vogrčah na Koroškem, dr. Klement Seshun, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju (letos uže drugo darilo), veleč. g. Iv. Hutter, c. k. realke katehet v Celovcu; po 1 gld. so darovali gg.: dr. Jan Lenoch, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju, veleč. Karol Perinčič, župnik v Soči, veleč. g. Anton Rančigaj, kaplan v Celju, veleč. g. Alojzij Šijanec, župnik v Negovi, Mijo Vamberger, kr. profesor v Korošcu; pravnik Muhič je poslal 4 gld., katere so darovali: Veleč. gg.: Fettih-Frankheim Josip, župnik, Vaclav Vondrasek, kaplan, I. I. po 1 gld., Josip Tavčar, gostilničar 50 nvč., Martin Volovec, prodajalec 50 nvč., vsi v St. Jerneju na Dolenjskem. — Iskrena hvala vsem blagim darovalcem. — Dalnje darove sprejema veleč. g. dr. Fr. Sedej, c. in k. dvorni kaplan, ravnatelj v Avguštejnu na Dunaju, I. Augustinerstrasse 7.

V Soči je bilo l. 1888 pri odvetništvu 2538 možkih in 38 ženskih, v javnih uradih 6227 m. in 90 ž.; pri policiji 3033 m. in 27 ž.; med zdravniki in ranocelniki 2196 m. in 25 ž.; med lekarnarji 916 m. in 15 ž.; pri učitelstvu 8785 m. in 6538 ž.; med slikarji in risarji 266 m. in 47 ž.; med kiparji in lesorezci 1577 m. in 110 ž.; med glasbeniki, pevci, gled. igralci 1163 m. in 605 ž.